

Elektrituruseaduse täiendamise seaduse eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

Elektrituruseaduse täiendamise seaduse eelnõu sihiks on vähendada elektrienergia lõpphinda lühi- ja pikaajaliselt kõigile tarbijagruppidele.

Käesoleva eelnõuga diferentseeritakse taastuvast energiaallikast ja tõhusa koostootmise režiimil toodetud elektrienergia toetuskeemi finantseerimise tasu suurtarbijate ja ülejäänud tarbijate vahel. Täienduse tulemusena luuakse regulatsioon, mis võimaldab elektrienergia tänastel ja tulevastel suurtarbijatel alates 2023. aastast maksta senisest madalamas määras taastuenergia tasu. Eelnõu koostamisel kogutud info kohaselt võimaldab selline soodustus mitte ainult parendada tänaste suurtarbijate konkurentsipositsiooni vaid võimaldab ka uutel tarbijatel Eestis tegevust alustada. Suurem tarbimine tähendab seejuures võimalust vähendada võrguteenuse hinda. Sellest tulenevalt loob kõnealune täiendus kõigile tarbijagruppidele täiendava võimaluse elektri lõpphinda vähendada.

Eelnõu on ette valmistanud, keeleteoimetuse teinud ja seletuskirja koostanud Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi energeetikaosakonna energiaturgude valdkonnajuht Rein Vaks (625 6347; rein.vaks@mkm.ee) ja energeetikaosakonna nõunik Anastassia Batulin (625 6359; anastassia.batulin@mkm.ee). Eelnõu juriidilist kvaliteeti kontrollis Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi õigusosakonna õigusnõunik Anne-Ly Normak (tel 715 3403, anne-ly.normak@mkm.ee).

Eelnõuga tehtavate muudatuste rakendamine eeldab Euroopa Komisjoni asjakohast riigiabi andmist võimaldavat otsust.

Eelnõuga muudetakse elektrituruseadust ([RT I, 30.06.2020, 28](#)). Eelnõu vastuvõtmiseks Riigikogus on vaja poolthääletenamust.

2. Seaduse eesmärk

Eesti elektrienergia lõpphind suurtarbijatele on lähiriikidega võrreldes nõrgemas konkurentsipositsioonis (vt joonis 1 ja 2). Elektri lõpphind on eriti oluline Eestisse suuremahuliste välisinvesteeringute toomiseks tehtavate väärtuspakkumiste kontekstis, kuna moodustab mitmele tööstusharule (nt puidu- ja keemiatööstus) olulise osa sisendite hinnast. Näiteks 2020. aasta oktoobrikuu seisuga on EAS-il töös 10 uut investeeringut või laiendust, mille realiseerumisel on üheks oluliseks komponendiks elektrihind. Kokku on investeeringute maht ca 500 mln eurot.

Elektrienergia lõpphind on lähiriikidel samuti olulise tähelepanu all. Näiteks Läti Vabariigi Valitsus on oma 12.10.2020 kabinetiistungil otsustanud¹, et elektroiintensiivsete tarbijate taastuenergia tasu tuleb vähendada. Selleks otsustati suunata riigieelarvest 2021. a ca 20 mln €, 2022. a ca 32 mln € ja 2023. a ca 21,5 mln € elektroiintensiivsete tarbijate taastuenergia tasu vähendamisse.

Eeltoodut arvesse võttes on kasulik ka Eestil astuda samme, et parendada oma konkurentsipositsiooni elektrienergia suurtarbijate osas. Käesoleva eelnõu eesmärk on suurendada suurtarbijatele elektrienergia lõpphinna konkurentsivõimet võrreldes naaberriikidega. Elektrienergia lõpphinna olulise komponendina moodustab taastuvast energiaallikast ja tõhusa koostootmise režiimil elektrienergia tootmise toetusskeemi rahastamise tasu kuni 15%. Kõrge osakaal lõpphinnast võrreldes lähiriikidega muudab Eesti elektrienergia lõpphinna nendega võrdluses kallimaks. See omakorda vähendab Eesti konkurentsivõimet energiamahukate (ja kõrget lisandväärtust loovate) tööstusinvesteeringute tegijate jaoks.

Tänases majandusolukorras peab riik kiirelt looma regulatiivse kindluse ettevõtjate toetamiseks. Käesoleva eelnõuga vähendatakse elektrienergia tarbijate kulu taastuenergia tasu maksmisel, mis omakorda panustab soodustustest kasu saavate isikute konkurentsivõime parendamisse. Seetõttu on eelnõu väljatöötamine kiireloomuline ning eelnõule ei ole eelnenud väljatöötamiskavatsust (VTK). Ühtlasi anti Vabariigi Valitsuse 3. septembri 2020. aasta 13. oktoobri majandusarengu komisjoni² istungite tulemusena Majandus- ja Kommunikatsiooniministeriumile ülesandeks 2021. aasta alguseks taastuenergiatasu diferentseerimist käsitlev eelnõu ette valmistada. Eeltoodust tulenevalt ning kuivõrd eelnõu väljatöötamisele ja 3. septembri 2020. a istungile eelnes konsultatsioon asjakohaste ettevõtjate ning neid koondavate katuseorganisatsioonidega, ei ole käesolevale eelnõule koostatud ka VTK-d.

3. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

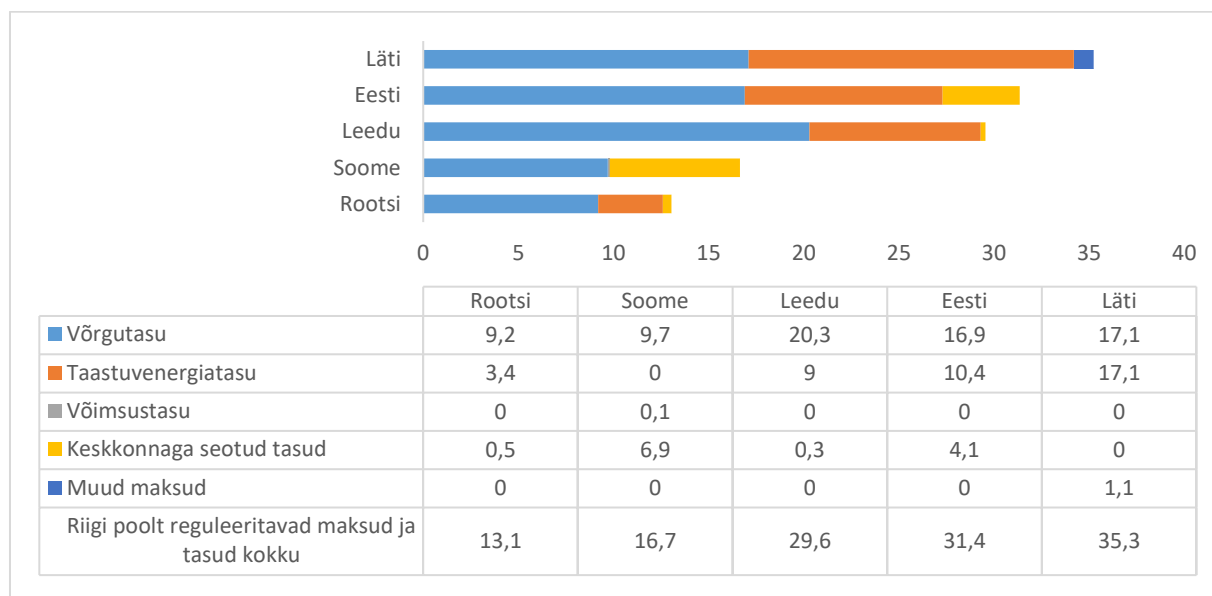
Eesti põhilised konkurendid välisinvesteeringute saamisel ja ka olemasolevate ettevõtjate omavahelises konkurentsisis on teised regioonid paiknevad ettevõtted. Selliste ettevõtjate potentsiaalsed asukohad on Läti, Leedu, Soome ja Rootsi, vähemal määral Poola ja Taani. Kõigis neis riikides on sisendite maksustamisele erinev lähenemine. Suurema tööstuse osakaaluga riigid nagu Soome ja Rootsi on teinud mitmesuguseid soodustusi tööstusettevõtjatele ning ka Läti ja Leedu on vastavalt vajadusele sisse viinud erisusi. Nii ulatub näiteks Lätis taastuenergia tasu soodustus elektroiintensiivsetele tarbijatele, kes investeerivad soodustusega säästetud summa energiatõhususse, 85%-ni.

¹ Väljavõte Läti Vabariigi Valitsuse 12.10.2020 kabinetiistungil otsustest - https://likumi.lv/doc.php?id=317922&version_date=14.10.2020

² <https://www.valitsus.ee/et/uudised/valitsuse-majandusarengu-komisjon-arutas-eesti-aridiplomaatia-edusamme>

Regiooni riikide konkrentsis on Eestis elektri hinnale lisanduvad riigi poolt reguleeritavad tasud ja maksud nii keskmise tarbimisega ettevõtte kui ka suure tarbimisega ettevõtte jaoks suuruselt teisel kohal (Joonis 1). Allolev tabel ei kajasta soodustusi.

Joonis 1. Riigi poolt mõjutatavad elektri hinnale lisanduvad tasud ja maksud tarbimisel 2-20 GWh 2019. a € MWh kohta

Allikas: Eurostat nrg_pc_205_c *Kuna Eestis kehtib elektrointensiivsetele ettevõtetele aktsiisiloodustus, siis antud tarbija grupi keskmiseks makstavaks aktsiisiks kujuneb 4,1€ MWh kohta, mis siin joonisel kajastub keskkonnaga seotud tasude real.

Samas annavad erinevad allikad erinevat infot riikide energiamaksude osas, kuna kasutusel on väga palju erisusi. Kui lähtuda Euroopa Komisjoni energia direktoraadi andmetest³ on Läti aktsiis äritarbijale 1,01 € ja Leedu 0,52 € MWh kohta (**Tabel 1**). Eesti aktsiis on 4,47 €/MWh, ümardatuna 4,5 €/MWh. Energiaintensiivsete tarbijate aktsiisimäär on Eestis siiski 0,5 €/MWh. Soome aktsiis on 7,03 €/MWh tööstustarbijale, kaevandustele, andmekeskustele ja põllumajandussektorile.

Tabel 1. Aktsiisimäärad naaberriikides €/MWh

Riik	Aktsiisimäär äritarbijale € MWh	Märkused
Eesti	4,47	Elektrointensiivsele 0,5 €/MWh, perioodil 01.05.2020–30.04.2022 vähendatud määr kõigile 1€ MWh kohta.
Läti	1,01	Kodutarbijal sama määr. Soodustus raudteele

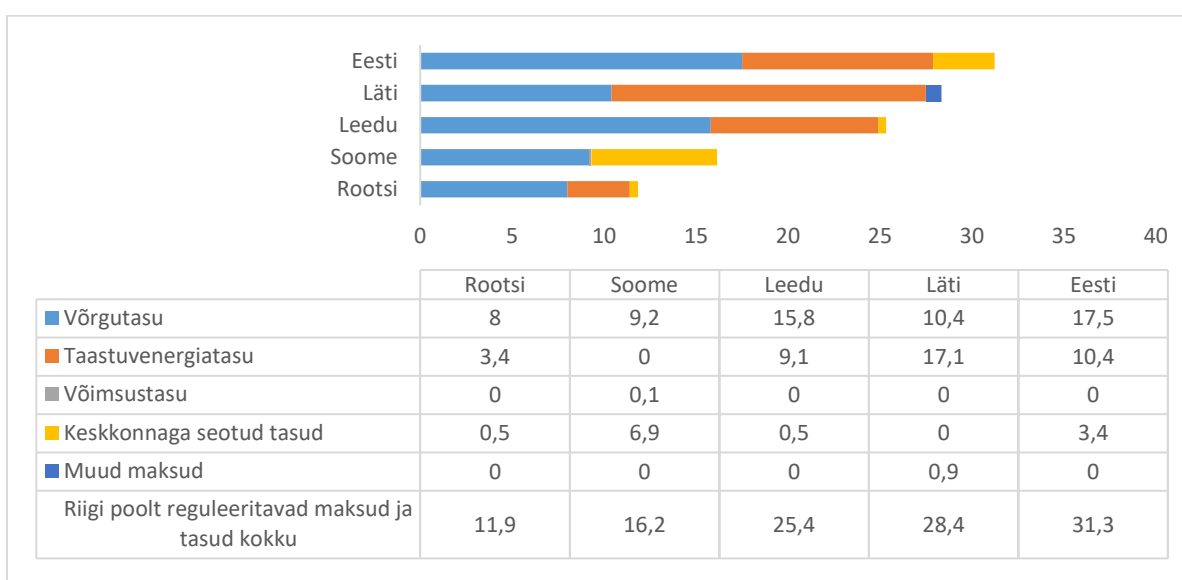
³https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/resources/documents/taxation/excise_duties/energy_products/rates/excise_duties-part_ii_energy_products_en.pdf

Leedu	0,52	Erisusi pole, kodutarbija maksab 1,01€ MWh kohta
Soome	7,04	Antud vähendatud määr rakendub tööstusele, andmekeskustele, põllumajandusele. Kodutarbija maksab 22,53 € MWh kohta
Rootsi	0,46	Kodutarbija maksab 32,67 € MWh kohta

Allikas: https://ec.europa.eu/taxation_customs/tedb/splSearchForm.html

Sarnane on seis ka suurema elektritarbimise puhul, kus Eesti hinnatase kõiki komponente arvestades on oluliselt kõrgem kui Soomes või Rootsis (Joonis 2).

Joonis 2. Riigi poolt mõjutatavad elektrihinnale lisanduvad tasud ja maksud tarbimisel 70-150 GWh 2019 €/MWh kohta

Allikas: Eurostat nrg_pc_205_c *Kuna Eestis kehtib elektroiintensiivsetele ettevõtetele aktsiisisoodustus, siis antud tarbija grupi keskmiseks makstavaks aktsiisiks kujuneb 3,4€ MWh kohta, mis siin joonisel kajastub keskkonnaga seotud tasude real.

Aastaks 2040 ennustab Rahvusvaheline Energiaagentuur tööstuste elektritarbimise kasvu ca 50%⁴. See näitab, kuidas järjest olulisem on elektrihind tootmispiirkonna valikul. Eestit mõjutab rohkem robotiseerimise trend, mille tulemusena hakkab tulevikus tootlikkuse kasv tulema pigem automatiseerimisest ning see toob endaga kaasa ka suuremad elektrikulud, kuna robotid vajavad rohkem energiat.

EASi Välisinvesteeringute keskuse portfellis olevatest ettevõtetest on oma investeerimisotsuse energiatarbimise hinna tõttu ootele pannud kokku 7 ettevõtet, kelle aastane elektritarbimine on vähemalt 10 GWh ning koguinvesteeringute maht Eestisse ulatub 420 miljoni euroni. Viimastel kuudel on lisandunud näiteks Saksamaa tööstusettevõtte, mis looks 150 töökohta, investeeriks 20-40 mln € ja tarbiks elektrit 10+ GWh. Kokku 30 töökohta, 45 mln € investeeringuid ja min 10 GWh elektritarbimist. Lisaks on Eestis mitmeid suuri ettevõtteid, kel on plaanis

⁴ <https://www.iea.org/reports/world-energy-outlook-2019/electricity>

laienemist/investeeringud energiatõhususse. Näiteks tööstusettevõtja Lääne-Virumaal plaanib investeeringuid mahuga 150+ miljonit (aastane tarbimine hetkel 220 GWh), puidutööstus Viljandimaal 5+ miljonit eurot (aastane tarbimine 7 GWh), metallitööstus Tartumaalt 20 miljonit eurot (aastane tarbimine 8,3 GWh), mööblitehase ehitus Pärnumaal 30 miljonit eurot. Kõik eelpool nimetatud ettevõtted on regioonides ühed suurimad tööandjad ja majandusse panustajad ning seetõttu on oluline riigi poolt teha hoogustavaid tegevusi nende konkurentsivõime tagamiseks ja tegevuse jätkamiseks Eestis.

Taastuvenergia tasu

Taastuvenergia tasu on Eesti elektri- ja gaasi ühendsüsteemihalduri Elering AS-i tarbijatelt kogutav tasu, mille tase 2020. aastal on kõigile tarbijatele 11,3 €/MWh (lisandub käibemaks). Tasust subsideeritakse taastuvast energiaallikast elektrienergia tootmist aastas ca 100 mln € ulatuses. Toetusperiood tootja kohta on 12 aastat. Alates 2022. aastast hakkab taastuvenergia tasu tänu suuremate toetuse saajate väljakukkumisele järk-järgult vähenema. Toetusskeemi tulemusena on Eestis 2020. aasta kolme esimese kvartali kokkuvõttes taastuvast energiaallikast toodetud elektrienergia osakaal elektrienergia tarbimisest olnud üle 22%. Eesti 2030 eesmärgiks on saavutada taastuvelektri osatähtsuseks energia summaarses lõpptarbimises 42%⁵. See tähendab taastuvelektri osatähtsuse suurenemist 2018. aasta 19,7%-lt 40%-ni 2030. aasal. Uued taastuvelektri tootmiseseadmed saavad toetust vähempakkumiste-põhiselt. Seetõttu suureneb taastuvenergia tasu pärast olulist langust aastal 2025/2026 – uute vähempakkumiste tõttu on oodata taastuvenergia toetusskeemi eelarve suurenemist, mis omakorda nõuab ka tarbijatelt pärast 2025. a suuremat panust kui 2025. a prognoos ette näeb. Siiski tuleb toonitada, et tegemist on prognoosiga, mis pigem arvestab vähempakkumise võitjale kõrgemat toetusmäära. Kokkuvõtvalt sõltub kõik tootmisprojektide arendustingimustest ning elektrituru väljavaadetest.

Taastuvenergia tasu on võimalik tulenevalt Euroopa Komisjoni keskkonna- ja energiaalase riigiabi suuniste (edaspidi *suunised*)⁶ (peatükk 3.7.2) kohaselt erinevate tarbijate lõikes diferentseerida. Võttes arvesse asjaolu, et tasu on lähiajal vähenemas, on taastuvenergia tasu suurtarbijatele võimalik vähendada nii, et teiste tarbijate jaoks taastuvenergia tasu ei suureneks. Veelgi enam, juhul kui taastuvenergia tasu diferentseerimise tulemusena tulevad Eestisse uued tööstusinvesteeringud, siis nende poolt lisanduv tarbimine vähendab nii taastuvenergia tasu kui ka võrgutasu kõigile teistele tarbijatele. **70 GWh tarbimise lisandumist vähendab võrgutasu ca 1% ning taastuvenergia tasu ca 0,8%.**

Suuniste kohaselt on võimalik vähendada taastuvenergia tasu sellistele ettevõtjatele, kes kuuluvad suuniste lisas 3 toodud sektoritesse. Samuti peab sellise tarbija osakaaluks taastuvenergia tasus jääma vähemalt 15% üldisest tasemest (suuniste p 188). Ehk kui üldine

⁵ Riiklik energia- ja kliimakava 2030, joonis 2 -

https://www.mkm.ee/sites/default/files/teatis_eeesti_riiklik_energia-_ja_kliimakava_aastani_2030.pdf

⁶ Euroopa Komisjoni keskkonna- ja energiaalase riigiabi suunised - [https://eur-lex.europa.eu/legal-](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=OJ:JOC_2014_200_R_0001&from=ET)

[content/ET/TXT/PDF/?uri=OJ:JOC_2014_200_R_0001&from=ET](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=OJ:JOC_2014_200_R_0001&from=ET)

tase on 10 €/MWh, peab soodustariifi rakendav isik kandma sellest vähemalt 15% ehk 1,5 €/MWh.

Tagamaks, et vähendatud tasumäära kasutav isik majandab energiatõhusalt ega raiska energiat, peab eelnõu kohaselt isiku energiajuhtimissüsteem seda ka võimaldama. Üheks võimaluseks tagada, et isiku energiajuhtimissüsteem tagab tõhusa energiakasutuse, on sertifitseerida see vastavaks standardi ISO 50001 nõuetele. Selliselt sertifitseeritud isik kasutab elektrienergiat maksimaalselt tõhusalt ning seeläbi on tagatud, et kõnealune meede ei soodusta energia raiskamist.

Eelnõu § 1 käsitleb elektrituruseaduse muudatusi.

Paragrahv 59²

Paragrahvi täiendatakse lõigetega 4¹-4¹⁰. Lisatud lõiked reguleerivad taastuvenergia tasu diferentseerimise tehnilist poolt ja nõudeid madalama määraga maksustatud isikutele.

Lõige 4¹ sätestab võimaluse eristada taastuvenergia tasu kogumisel elektrienergia suurtarbijaid ülejäänud tarbijatest. Antud kontekstis on suurtarbijad isikud, kelle aastane elektrienergia tarbimine on üle 10 GWh. Sätte järgi maksustatakse lõikes nimetatud nõuetele vastava isiku elektrienergia tarbimine taastuvenergia tasuga, mis moodustab üldisest tasust 15%. Kui üldine tasu on näiteks 10 €/MWh, moodustab kõnealuste tarbijate taastuvenergia tasuks 1,5 €/MWh. 15% nõue tuleneb suunistest (vt suuniste p 188).

Vähendatud tasumääradele kvalifitseerub eelnõu kohaselt isik, kelle aastane elektrienergia tarve on vähemalt 10 GWh, kelle energiajuhtimissüsteem tagab energia tõhusa kasutamise (nt vastab standardile EVS-EN ISO 50001 või standardile samaväärsetele nõuetele) ning kelle põhitegevusala kuulub suuniste lisas 3 toodud nimekirja.

2020. a andmete järgi on 10 GWh ja rohkem elektrienergiat tarbivaid isikuid ca 73, kelle aastane tarbimine on ca 2100 GWh. 10 GWh piir on optimaalne suurinvesteeringute ligimeelitamiseks ning ühtlasi mõistlik piir selleks, et teistele tarbijatele taastuvenergia tasu liiga aeglaselt ei langeks.

Nõue rakendada energiajuhtimissüsteemi tuleneb vajadusest tagada soodusmääraga maksustatud tarbijatel võimalikult kõrge energiatõhusus. Ei oleks õige soodustada diferentseeritud tasu määraga elektrienergia raiskamist. Vastavust saab tõendada näiteks läbi selle, et isiku energiajuhtimissüsteem sertifitseeritakse vastavaks standardile EVS-EN ISO 50001. Nimetatud standardi vastu sertifitseeritud energiajuhtimissüsteem annab parima kindluse, et soodusmääraga kasutaja energiatarbimine on maksimaalselt energiatõhus. Standardi EVS-EN ISO 50001 üldandmed on Eesti Standardikeskus MTÜ veebilehel avalikult kättesaadavad. Ühtlasi kasutavad nimetatud standardile vastavat juhtimissüsteemi mitmed energiaintensiivset tarbijad, et kvalifitseeruda ATKEAS § 66 lõikes 12¹ nimetatud soodusaktsiisimäära kasutajaks.

Viide suuniste lisas 3 toodud põhitegevusalale on oluline riigiabi suuniste nõuete tõttu. Nimelt on suuniste kohaselt võimalik rakendada tasu soodusmäära vaid nendele isikutele, kelle põhitegevusala kuulub suuniste lisas 3 toodud nimekirja (vt suuniste p 185).

Lõige 4² klassifitseerib tasu diferentseerimise riigiabina. Sellise skeemi rakendamiseks on vaja küsida esiteks Euroopa Komisjonilt luba ning teiseks järgida skeemi kasutamisel riigiabi suuniseid.

Lõige 4³ käsitleb soodusmäära taotlemise tehnilist poolt. Soodusmäärade kvalifitseerumiseks peab isik vastavasisulise taotluse Elering AS-ile esitama. Taotlusele tuleb lisada vajalik dokumentatsioon tõestamaks, et isik vastab lõikes 4¹ nimetatud kriteeriumitele. Ühtlasi peab soodusmäära taotleja isik volitama võrguettevõtjat tutvuma isiku elektrienergia tarbimisandmetega andmevahetusplatvormis. See võimaldab võrguettevõtjal kontrollida isiku aastast tarbimismahtu ning seeläbi veenduda perioodiliselt, et isikul on jätkuvalt õigus soodusmäära rakendamisele.

Lõike 4⁴ järgi kontrollib Elering AS isiku esitatud taotluse alusel, kas isik vastab lõikes 4¹ toodud tingimustele ning kas isikule saab rakendada soodusmäära. Otsuse peab võtma vastu kahe kuu jooksul hetkest, mil taotlus nõuetekohaselt esitati. Otsusest antakse teada nii taotlejale kui ka võrguettevõtjale või liinivaldajale, kelle võrgust elektrienergiat tarbitakse. Selle otsuse järgi saab võrguettevõtja või liinivaldaja väljastada edaspidi arveid taastuenergia tasu maksamise kohta soodusmäära alusel.

Lõige 4⁵ kohustab soodusmääraga maksustatud isikut esitama võrguettevõtjale või liinivaldajale iga aasta 1. veebruariks dokumendid tõendamaks, et isiku energijuhtimissüsteem jätkuvalt tagab energia tõhusa kasutamise ning isiku põhitegevusala on jätkuvalt suuniste lisas 3 nimetatud tegevusalade hulgas. See võimaldab tasu nõudjal selgitada välja, kas soodusmäära rakendav isik vastab lõikes 4¹ nimetatud nõuetele.

Lõige 4⁶ kohustab soodusmääraga maksustatud isikut andma Elering AS-ile viivitamatult teada, kui ta ei vasta enam lõikes 4¹ nimetatud nõuetele.

Lõige 4⁷ sätestab, et isiku õigus soodusmäära rakendamisele lõpeb hetkest, mil ta ei vasta lõikes 4¹ sätestatud tingimustele. See tähendab, et juhul, kui isik teatab Elering AS-ile, et ta ei vasta enam seaduses toodud soodusmäära eeldustele või kui Elering AS avastab nõuetele mittevastavuse regulaarse kontrolli käigus lõike 4³ kohaselt saadud volituse alusel või lõike 4⁵ alusel, on Elering AS-il alus soodusmäära rakendamise lõpetamiseks alates hetkest, mil isik nõuetele ei vastanud. Selline otsus võib olla ka tagasiulatuv, mille tulemusena peab soodusmäära ebaõiglaselt kasutanud isik tasuma taastuenergia tasu tagasiulatuvalt täismääras hetkest, mil ta enam madalamale määrale ei kvalifitseerunud.

Lõike 4⁸ kohaselt peab põhivõrguettevõtja andma soodusmääraga maksustatud isikule ning tema võrguettevõtjale või liinivaldajale koheselt teada, kui isik enam ei kvalifitseeru lõikes 4¹ nimetatud soodusmääradele (nt tema aastane tarbimine on alla 10 GWh). Sellisel juhul tuleb isikule rakendada tarbitud elektrienergia eest tavalist taastuenergia tasu.

Lõike 4⁹ järgi peab põhivõrguettevõtja viivitamatult teavitama isikut otsusest edaspidi jätta rakendamata isikule soodusmäära, kui isik ei vasta lõikes 4¹ nimetatud nõuetele.

Lõige 4¹⁰ sätestab riigiabi nõuetest tulenevad kitsendused isikule, kes ei tohi kõnealust toetust saada. Näiteks kui isik ei ole täitnud Euroopa Komisjoni otsusega pandud ebaseadusliku ja siseturuga kokkusobimatu abi tagastamise kohustust, ei tohi see isik taastuenergia tasu madalamat määra kasutada.

Eelnõu § 2 käsitleb seaduse jõustumist.

Eelnõu jõustub alates 2023. aasta 1. jaanuaril, et tagada, et taastuenergia tasu diferentseerimise tõttu ühegi tarbija jaoks taastuenergia tasu võrreldes eelnõu koostamise ajal kehtinud tasemega ei tõuseks.

4. Eelnõu terminoloogia

Eelnõu terminoloogia on eestikeelne. Eelnõuga ei võeta kasutusele uusi termineid.

5. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu on kooskõlas Euroopa Komisjoni energeetika ja keskkonnakaitse alase riigiabi suunistega 2014-2020 (ELT C 200, 28.06.2014, muudetud ELT C 290, 10.08.2016). Enne eelnõus sätestatud muudatuste rakendamist tuleb saada Euroopa Komisjonilt asjakohane riigiabi andmist võimaldav otsus. Selleks esitas eelnõu algataja 2020. aasta 30. novembril Euroopa Komisjonile läbi keskkonna SANI2 riigiabi osutamise eelteatise (SA.59828).

6. Seaduse mõjud

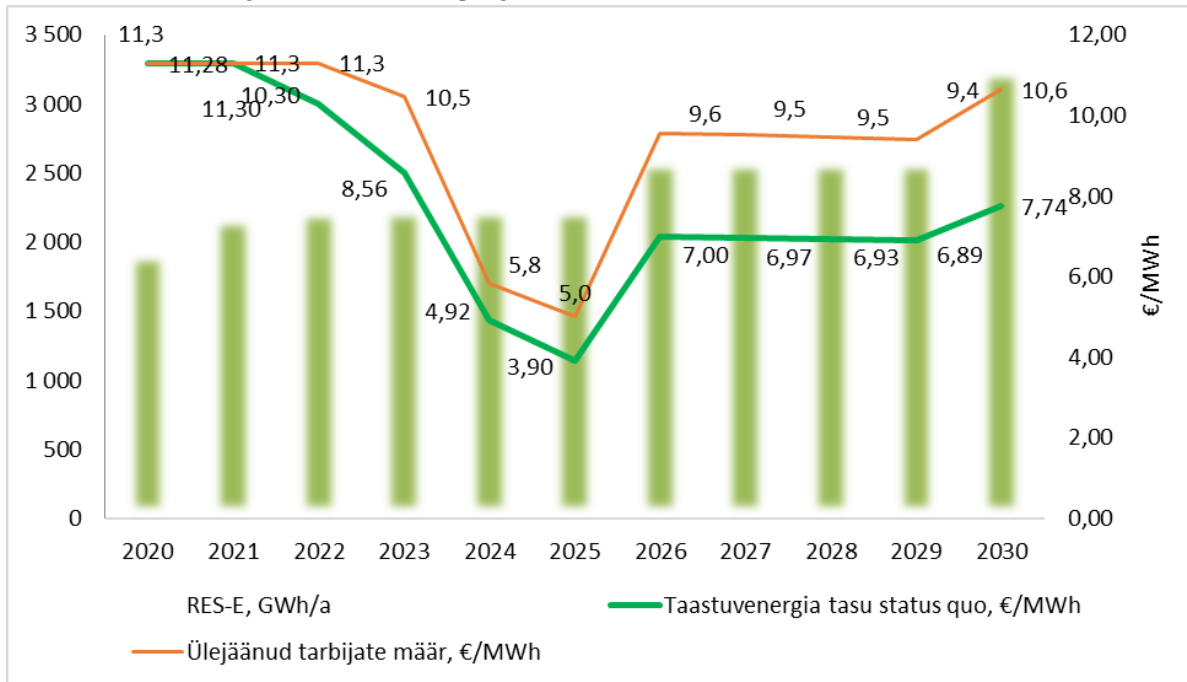
Muudatuse eesmärk on suurendada Eesti tööstussektori konkurentsivõimet võrreldes lähiriikidega läbi kulutaseme vähendamise.

Sotsiaalne, sealhulgas demograafiline mõju

Muudatusega kaasneb eeldatavalt uute ja kõrgemapalgaliste töökohtade teke, mis suurendab otseselt inimeste sotsiaalset kindlustunnet. 2020. a septembrikuu seisuga on EAS-i välisinvesteeringute portfellis 11 ettevõtet, mille puhul üheks oluliseks teguriks on elektrienergia lõpphind. Kokku looks need ettevõtted investeeringuotsuse tegemisel ca 630 uut töökohta. Eeldades, et keskmine leibkond on 3 liikmeline, siis need töökohad tähendaks 1890 inimese sotsiaalse olukorra paranemist. Parem sotsiaalne kaitse toob pikemas perspektiivis kaasa loodetavasti ka positiivse mõju demograafiale. 70 GWh elektrienergia tarbimise kasv elektrisüsteemis tähendab võrguteenuse vähenemist ca 1%.

Muudatuse jõustumise järgselt ühegi teise tarbija jaoks taastuenergia tasu võrreldes eelnõu koostamise ajal kehtinud määraga ei tõuse (joonis 3).

Joonis 3. Taastuvenergia tasu dünaamika prognoos 2021-2030

Mõju majandusele

Muudatus mõjutab otseselt 73 ettevõtte majanduslikku olukorda ja konkurentsivõimet. Lähiriigid on juba vähendanud suurtarbijate taastuvenergia tasu, mistõttu on Eesti suurtarbijad võrreldes naaberriikides tegutsevate suurtarbijatega halvemas konkurentsipositsioonis. Läbi vähenenud taastuvenergia tasu paraneb selliste ettevõtjate konkurentsivõime rahvusvahelisel turul. Nendest ettevõtjatest on eelnõu koostajale teadaolevalt kuni viis ettevõtjat, kelle energiajuhtimissüsteem vastab ISO-50001 standardile. Teised ettevõtjad peavad tegema täiendavaid pingutusi, et vähendada tasule kvalifitseeruda. Lisaks mõjutab muudatus uute investeeringute kaasamise võimalusi. Septembri seisuga on EAS-il ootel 11 projekti, mille puhul on üheks oluliseks faktoriks elektrihind. Kui kõik need projektid realiseeruks tuleks Eesti majandusse 447 mln € ja loodaks 630 uut töökohta. 1500-eurose kuupalga pealt genereerib riik aastas ca 10 tuhat eurot tööjõumakse. Seega piisaks juba 150-250 loodud või säilitatud töökohast, et diferentseerimine sotsiaalmajanduslikult end ära tasuks. Kaudse laekumisena lisanduvad raskeveokimaksud, sadamatasud, kütuseaktsiis, raudteetasud. Lisaks väheneb suurenenud tarbimise tõttu võrgutasu kõigile. 70 GWh uut tarbimist tähendab 1% võrgutasu langust kõigile teistele tarbijatele. Samas mahus suurenenud tarbimine vähendaks ka taastuvenergia tasu tarbijaskonnale, kuid see vähenemine sõltub suuresti tasu eelarvest. Näiteks 2020. a tasu eelarve järgi tähendaks 70 GWh tarbimise lisandumine taastuvenergia tasu vähenemist ca 0,8%.

Mõju elu- ja looduskeskkonnale

Mõju elu ja looduskeskkonnale on positiivne. Kuna seaduseelnõu näeb ette, et soodustust taotleval ettevõttel peab olema energiajuhtimissüsteem, mis tagab energia tõhusa kasutamise (nt vastavus ISO 50001 standardile), siis toob see endaga kaasa energiasäästu motivatsiooni suurenemise. Efektiivsem energiakasutamine tähendab väiksemat survet looduskeskkonnale.

Lisaks tuleb arvestada, et oma energiajuhtimissüsteemi vastavusse viimine standardiga ISO 50001 ei ole tõenäoliselt jõukohane kõigile käesoleva eelnõu skoobis olevatele isikutele. Nõuete täitmine tähendab lisaks sertifitseerimise kuludele (kuni 10 000 € aastas) ka vajalikke investeeringuid. Need kulud aga ei pruugi olla kõigi ettevõtjate jaoks väiksemad kui potentsiaalne tulu taastuenergia tasu vähendamisest. Seega arvestades, et Eestis on ettevõtjaid üle 50 tuhande, on mõju ulatus siiski väike.

Mõju regionaalarengule

Regionaalarengule omab seadusemuudatus tugevat positiivset mõju. Enam kui pooled võimalikud investeeringud tehtaks Ida-Virumaa piirkonda elavdades sealset majandust. Rohkem kõrgemapalgalisi töökohti väljapool Tallinna ja Harjumaa piirkonda tähendab piirkondlike arengulõhede vähenemist ning sissetulekute tasakaalustumist.

Mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele

Kohalikes omavalitsustes võib ette näha töökoormuse kasvu, mis kaasneb planeeringute ja erinevate lubade menetlemisega kui hakatakse rajama uusi ettevõtteid.

Muudatused suurendavad ennekõike Elering AS ning võrguettevõtjate halduskoormust. Isikute vastavust käesolevas eelnõus sätestatud nõuetele tuleb kontrollida ning nendele vastavust tuleb ka tõendada. Siiski on võimalik jätta halduskoormuse kasv minimaalseks, võimaldades näiteks tarbimismahtude automaatset tõendamist läbi kaugloetavate arvestite. Ühtlasi tuleb arvestada, et kohalikud omavalitsusüksused ei vaja kõnealuste muudatuste raames täiendavaid koolitusi, sest planeeritult kasvab üksustele tuttavate kohustuste hulk. Vastavaid ehituslube jms on üksused ka enne käesolevat muudatust väljastanud.

7. Seaduse rakendamisega seotud riigi ja kohaliku omavalitsuse tegevused, eeldatavad kulud ja tulud

Seaduse rakendamisega ei kaasne riigile või kohaliku omavalitsusele täiendavaid kulusid, ühtlasi ei suurene ka süsteemihalduri või jaotusvõrguettevõtjate kulud.

8. Rakendusaktid

Eelnõu jõustumisega ei kaasne rakendusaktide vastuvõtmise või muutmise vajadust.

9. Seaduse jõustumine

Seadus jõustub 2023. aasta 1. jaanuaril. Jõustumise tähtaja eesmärk on tagada, et kõigile tarbijatele ei suurene taastuenergia tasu võrreldes 2020. aastaga. Seadus jõustub pärast riigiabi loa saamist ja eelteatise esitamist. Kui eelnõu jõustuks enne 2023. aastat, võib taastuenergia tasu teistele tarbijatele kujuneda suuremaks kui 2020. a tasu. Kui eelnõu jõustumine aga hilineb, seab see käesolevast eelnõust potentsiaalselt võitvad tarbijad jätkuvalt halvemasse konkurentsipositsiooni kui naaberriikide tarbijad.

10. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu väljatöötamisele eelnes huvigruppidega konsulteerimine. Kuigi ettepanekuid teinud huvigrupid eelistanuks taastuenergia tasude diferentseerimist 2021. aasta keskpaigast, ei ole selline muudatus tarbijatele taastuenergia tasu tõusu vältimata võimalik enne 2023. aastat. Näiteks 2022. aastast algav diferentseerimine nõuaks täiendavaid vahendeid summas üle 20 miljoni euro.

Eelnõu esitati kooskõlastamiseks eelnõude infosüsteemi (EIS) kaudu [20-1438/01](#) ning eelnõu ettevalmistamisel tehti koostööd Elering AS-iga.

Algatab Vabariigi Valitsus 8. märtsil 2021. a

Vabariigi Valitsuse nimel

(allkirjastatud digitaalselt)

Heili Tõnisson

Valitsuse nõunik